

SAMMEN UDEN VOLD - SMÅBØRNSFORÆLDRE

- Notat med erfaringer og læring fra projektets første år

Maj 2024

Forfattere: Martin Bæksgaard, Amanda Thor Andersen og Rikke Lynge

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
1.1 Kort om screenings - og indsatsmodellen	3
1.2 Notatets datagrundlag	3
1.3 Notatets fund	4
2. Sundhedsplejerskernes opsporing af vold i hjemmet	4
2.1 Screening i praksis: kommunernes egne journaliseringsdata	4
2.2 Sundhedsplejerskernes opkvalificering i screenings - og indsatsmodellen	6
2.3 Sundhedsplejerskernes screening for vold i hjemmet	7
2.4 Forældrenes reaktion på screening	9
2.5 Når der er vold i familien	10
3: Udfordringer i opsporing af vold i hjemmet	11

1. Indledning

Under graviditet og ved familieførelse kan partnervold opstå og eskalere. En undersøgelse blandt kvinder på krisecentre viser, at flere end 20 pct. oplever, at volden bliver værre under graviditeten, mens mere end halvdelen oplever flere voldelige episoder efter graviditeten¹. Voldsomme konflikter og vold påvirker hele familien og kan have store konsekvenser for barnets trivsel og udvikling. Derfor har Mary Fonden, i samarbejde med Ole Kirk's Fond og Dialog mod Vold, udviklet "Sammen uden vold – Småbørnsforældre".

I Sammen uden vold – Småbørnsforældre er der udviklet en screenings – og indsatsmodel for, hvordan sundhedsplejersker screener for voldsomme konflikter og partnervold på deres rutinemæssige besøg i løbet af barnets første år. En screening består af et udvalg af indirekte eller åbne spørgsmål f.eks. omkring, hvordan forældrene håndterer uenigheder eller konflikter. Ved at gøre screening for voldsomme konflikter og vold til en naturlig del af sundhedsplejerskernes arbejde, samt at tilbyde hjælp og støtte til de familier, der oplever udfordringer med voldsomme konflikter og/eller vold, er det hensigten med projektet at hjælpe familien tidligt i barnets liv og give barnet en mere tryk begyndelse på livet.

Som led i projektet er sundhedsplejersker i fem samarbejdskommuner: Albertslund, Glostrup, Hvidovre, Helsingør og Høje-Taastrup, blevet uddannet og opkvalificeret i at bruge screenings – og indsatsmodellen og i at rådgive og henvise forældre, der oplever voldsomme konflikter eller vold, videre til den relevante hjælp.

Herudover er der opstartet et gruppetilbud i kommunerne til forældre, der oplever voldsomme konflikter eller partnervold. Gruppeforløbet er målrettet begge forældre og fokuserer på konflikthåndtering og på at give forældrene viden om vold samt redskaber til at forebygge eskalering af deres konflikter.

1.1 Kort om screenings- og indsatsmodellen

Screenings – og indsatsmodellen består af to obligatoriske screeninger. Her skal sundhedsplejersker, i forbindelse med hjemmebesøg omkring hhv. 2. og 8-10. måned af barnets levetid, spørge ind til voldsomme konflikter og vold hos småbørnsforældre. Herudover har sundhedsplejerskerne mulighed for at gennemføre yderligere screeninger efter behov. Alle sundhedsplejersker er forinden blevet undervist og opkvalificeret i brugen af screenings – og indsatsmodellen og dens hjælpemidler, som er udviklet i projektet.

1.2 Notatets datagrundlag

Formålet med nærværende notat er af beskrive projektets hidtidige erfaringer og læring. Projektet løber frem til marts 2025, så med notatets pointer, er det muligt for projektet at udlede eventuelle forbedringer og justeringer til det videre arbejde med modellens implementering og brug. Notatet baserer sig på følgende datakilder:

- to fokusgruppeinterviews med ledende sundhedsplejersker fra de fem deltagende kommuner gennemført i sommeren 2023 og foråret 2024
- en spørgeskemaundersøgelse blandt sundhedsplejersker i de fem kommuner gennemført i efteråret 2023 med 72 fulde besvarelser
- en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre gennemført i foråret 2024 med 80 fulde besvarelser

---

¹ Social Respons for Mary Fonden og LOKK, 2022: Partnervold før, under og efter graviditet.

- data fra kommunernes egne journaliseringer² af screeninger i perioden 01.03.2023 til 31.12.2023.

1.3 Notatets fund

I notatet fremgår følgende pointer:

- Kommunernes egne registreringer viser, at sundhedsplejerskerne screener flere småbørnsforældre i slutningen af 2023, i sammenligning med tidligere på året. Dette gælder både ved første screening, hvor andelen af familier, der er blevet screenet for voldsomme konflikter og partnervold stiger fra 55 pct. i 2. kvartal til 79 pct. i 4.kvartal, samt den anden screening, hvor andelen af screenede familier stiger fra 35 pct. til 62 pct. i samme periode.
- Spørgeskemaundersøgelsen blandt sundhedsplejerskerne viser, at 91 pct. af sundhedsplejerskerne svarer, at de *altid* eller *ofte* screener familier for voldsomme konflikter og vold ved den første screening ved 2 måneders besøget. Ved anden screening, omkring 8-10 måneder efter barnets fødsel, er det 84 pct. af sundhedsplejerskerne, som altid eller ofte screener. Samlet set vurderes det, at sundhedsplejerskerne i høj grad har taget screeningerne til sig, og at både første og anden screening er ved at blive en fast del af sundhedsplejerskernes praksis.
- Sundhedsplejerskerne udtrykker, at første screening falder naturligt i dialogen med forældrene, særligt i forlængelse af de andre emner, man skal omkring ved besøget. Derimod opleves den anden screening ved 8-10 måneders besøget som sværere og mere unaturlig at gennemføre.
- 81 familier er fra marts-december 2023 screenet positivt for voldsomme konflikter og/eller vold i de fem deltagende kommuner. Det svarer til 3 pct. af de screenede familier ved første screening og 4 pct. af familierne ved anden screening.
- Ca. 8 ud af 10 sundhedsplejerskerne:
  - er enige i, at de efter undervisningen føler sig klædt på til at spørge ind til voldsproblematikker blandt småbørnsforældre
  - føler sig generelt trygge ved at spørge ind til og screene for voldsomme konflikter og vold.
  - oplever at have et godt kendskab til deres handlemuligheder, hvis de opsporer eller har mistanke om, at der er voldsomme konflikter eller vold blandt småbørnsforældre
- Sundhedsplejerskerne oplever, at hhv. sproglige barrierer, manglende tid, glemsomhed, og, at det er grænseoverskridende, som udfordringer i screening for vold i hjemmet.
- 3 ud af 4 af forældrene (75 pct.) synes, at det er fint at blive spurgt ind til emnet.

2. Sundhedsplejerskernes opsporing af vold i hjemmet

Følgende afsnit beskriver, hvordan det går med implementeringen af screenings – og indsatsmodellen herunder sundhedsplejerskernes screening i praksis og forældrenes oplevelse af at blive screenet.

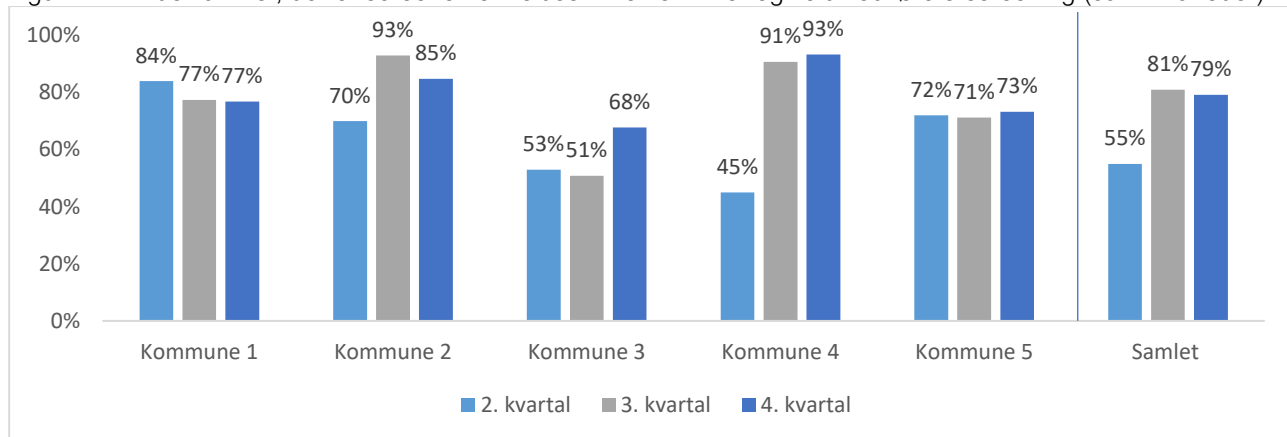
2.1 Screening i praksis: kommunernes egne journaliseringsdata

Kommunernes egne journaliseringsdata viser bl.a. andelen af familier, der er blevet screenet for voldsomme konflikter og vold ved første screening. Figur 2.1 nedenfor viser udviklingen over tid, og at sundhedsplejerskerne i kommunerne i dag i gennemsnit screener knap 80 pct. af alle familierne ved 2 måneders besøget.

---

² Journaliseringsdata dækker over registrering af antal besøgte og screenede familier, familier, der screenes positivt samt familier, hvor der er behov for opfølgning

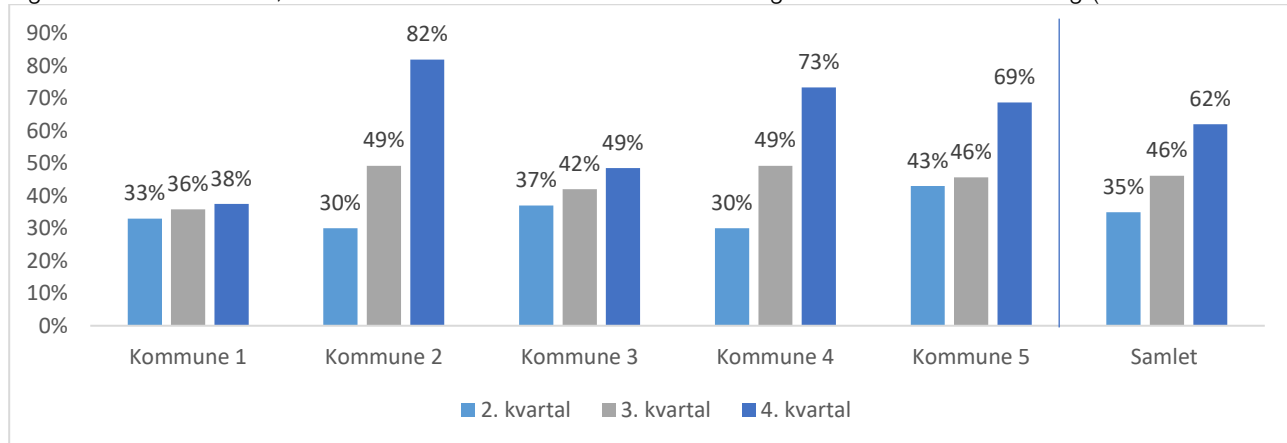
Figur 2.1: Andel familier, der er screenet for voldsomme konflikter og vold ved første screening (ca. 2 måneder)

Note: Data som kommunerne selv trækker ud af deres journaliseringsdata og fremsender i aggregeret, anonymiseret form til evaluator

Som det ses i figur 2.2 nedenfor, udfordrer screeningen ved 8-10 mdr. besøget i højere grad. Figuren viser dog samtidig, at der er sket en positiv udvikling i andelen af familier, der screenes ved den anden screening i samtlige kommuner med undtagelse af kommune 1. Samlet set er andelen, der bliver screenet steget fra 35 pct. i 2. kvartal af 2023 til 62 pct. i 4. kvartal.

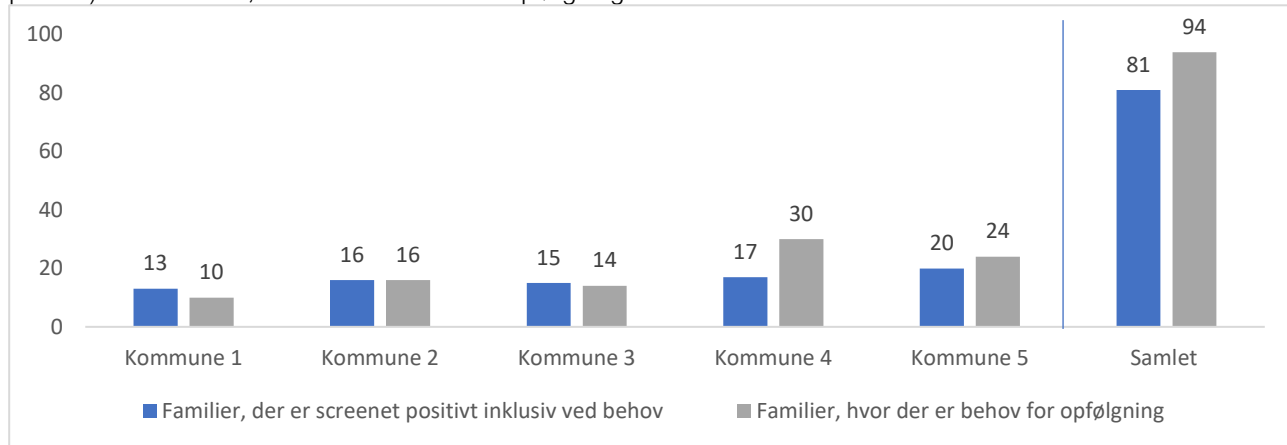
Figur 2.2: Andel familier, der er screenet for voldsomme konflikter og vold ved anden screening (ca. 8-10 måneder)

Note: Data som kommunerne selv trækker ud af deres journaliseringsdata og fremsender i aggregeret, anonymiseret form til evaluator

I den samlede periode fra marts til og med december 2023 er 81 familier screenet positivt for voldsomme konflikter og/eller vold, herudover er der 94 familier, hvor der har været behov for at følge op på screeningen (figur 2.3). Det svarer til, at 3 pct. af familierne screener positivt for voldsomme konflikter og/eller vold ved første screening og 4 pct. ved anden screening.

Figur 2.3: Antal familier, hvor sundhedsplejersker finder, at der er voldsomme konflikter og/eller vold (screenet positivt) samt familier, hvor der er behov for opfølgning

Note: Data som kommunerne selv trækker ud af deres journaliseringsdata og fremsender i aggregeret, anonymiseret form til evaluatør

På trods af, at sundhedsplejerskerne har sværere ved at få gennemført screeningen ved 8-10 måneders besøget, finder de i gennemsnit flere par med voldsomme konflikter eller vold ved dette besøg. Det tyder på, at sundhedsplejerskerne i højere grad får screenet igen hos de forældre, hvor der er en mistanke eller bekymring om voldsomme konflikter eller voldsproblematikker.

De ledende sundhedsplejersker er overrasket over, at de i gennemsnit finder flere par med voldsproblematikker ved den anden screening, som falder mindre naturligt. Samtidig stemmer resultaterne overens med litteratur og viden på området, som viser, at gentagne spørgsmål og bekymring øger sandsynligheden for, at den voldsudsatte eller -udøver fortæller om volden³.

En af de ledende sundhedsplejersker fortæller således, da hun for første gang screener en familie positiv for voldsomme konflikter og vold:

...og der får jeg åbenbart stillet et rigtigt spørgsmål til far. Han siger i hvert fald, at "jeg kom til at tage fat i min kone i sidste uge, da vi skændtes". Og så åbnede sluserne sig, og han blev rigtig ked af det. Så der fik vi en rigtig fin snak. Og jeg sad der og blev lidt paf og tænkte, okay, hvad er det så, jeg skal gøre? Og hjernen den kørte med 120 kilometer i timen. (Sundhedsplejerske i deltagende kommune).

2.2 Sundhedsplejerskernes opkvalificering i screenings- og indsatsmodellen

I efteråret 2023 blev der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt projektets sundhedsplejersker, efter de havde deltaget i undervisning i screenings – og indsatsmodellen. Undervisningen havde til formål at klæde sundhedsplejerskerne på til at kunne screene småbørnsforældre for voldsproblematikker.

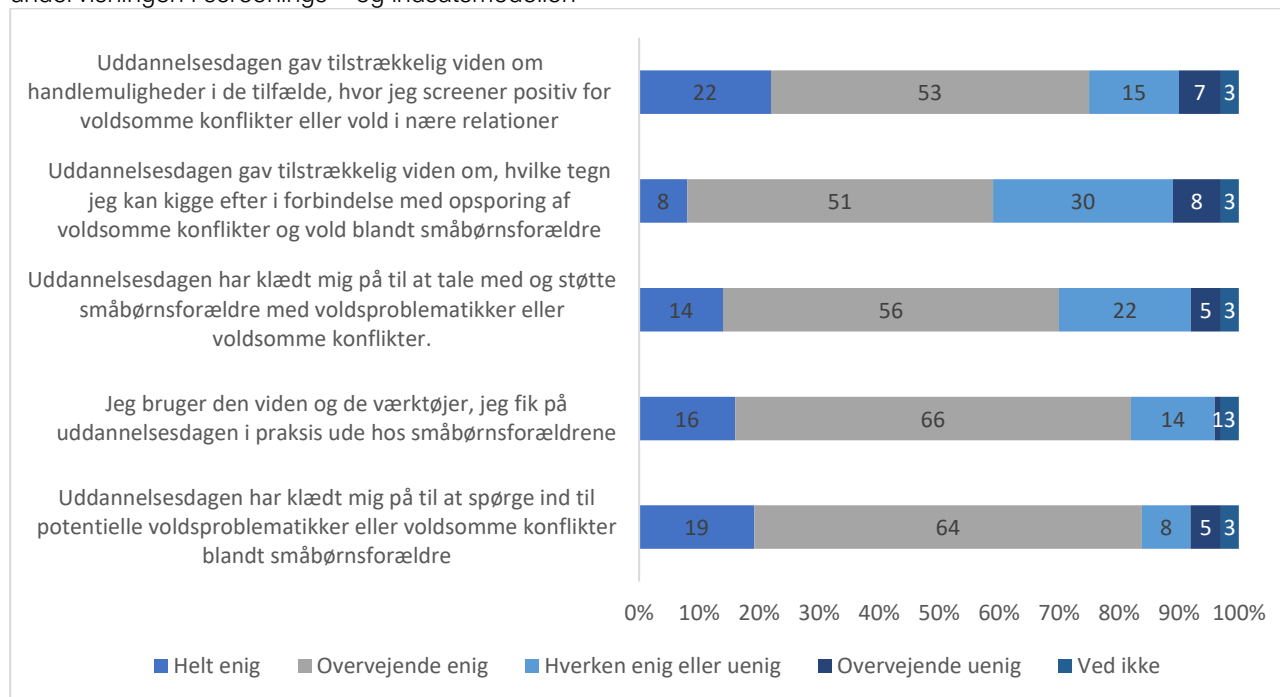
Stort set alle (96 pct.) tilknyttede sundhedsplejersker i projektet har modtaget undervisning og opkvalificering i arbejdet med vold i småbørnsfamilier⁴. For størstedelen af dem (79 pct.), havde de ikke tidligere fået undervisning inden for voldsfaglighed.

³ Poole & Johannesen, 2020: 'Så et frø' - Hvad alle bør vide om vold i familien, og hvordan du kan hjælpe.

⁴ Undervisningen lå i januar-februar 2023

Som det fremgår af figur 2.4, er ca. 8 ud af 10 af de sundhedsplejersker, der har deltaget i undervisningen, enige/overvejende enige i, at de efter undervisningen føler sig klædt på til at spørge ind til potentielle voldsproblematikker eller voldsomme konflikter blandt småbørnsforældre. Hertil bruger størstedelen af sundhedsplejerskerne (82 pct.) den viden og de værktøjer, de fik i undervisningen, i praksis ude hos småbørnsforældrene.

Figur 2.4: Andel (%) sundhedsplejersker, der svarer på, hvor enige eller uenige de er i følgende udsagn om undervisningen i screenings – og indsatsmodellen

Note: Spørgeskemaundersøgelse blandt sundhedsplejersker, oktober 2023. n=73

Lidt færre sundhedsplejersker (70 pct) oplever, at undervisningen havde klædt dem på til at tale med og støtte småbørnsforældre med voldsproblematikker eller voldsomme konflikter. 75 pct. svarer desuden, at undervisningen gav tilstrækkelig viden om handlemuligheder i de tilfælde, hvor sundhedsplejersken screener positivt for voldsomme konflikter og/eller vold. 1/3 af sundhedsplejerskerne peger på (30 pct.), at de hverken er enige eller uenige i, at undervisningen gav tilstrækkelig viden om de tegn, man kan se efter i forbindelse med opsporing af vold. Viden om tegn og reaktioner kan derfor styrkes ved en fremtidig undervisning.

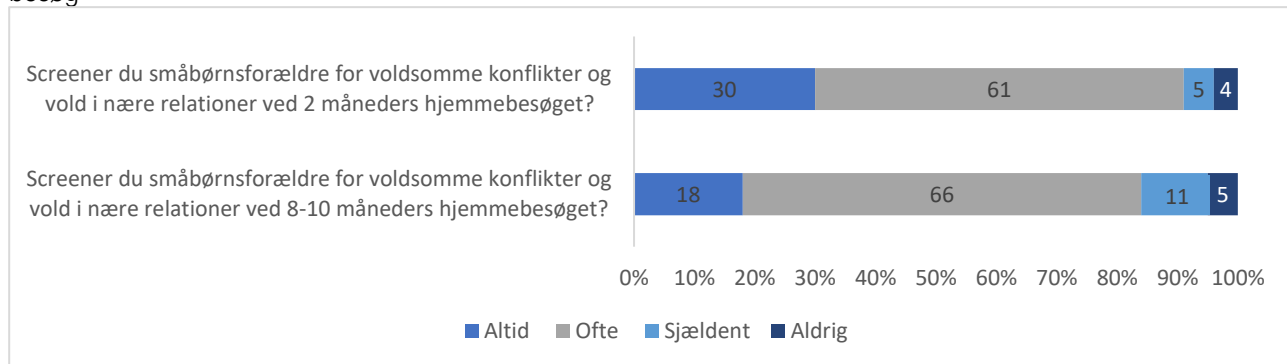
2.3 Sundhedsplejerskernes screening for vold i hjemmet

Ifølge screenings- og indsatsmodellen skal sundhedsplejersken screene for voldsomme konflikter og vold ved hhv. 2 måneders besøg og besøg, hvor barnet er 8-10 måneder gammelt.

I spørgeskemaundersøgelsen blandt sundhedsplejersker svarer 91 pct. af de adspurgte, at de altid eller ofte screener familier for voldsomme konflikter og vold ved den første screening ved 2 måneders besøg. Det er 84 pct. af sundhedsplejerskerne, som altid eller ofte screener ved besøget omkring 8-10 mdr. (figur 2.5). Samlet set viser figuren nedenfor, at sundhedsplejerskerne i høj grad har taget screeningerne til sig

og, at både første og anden screening er ved at blive en fast del af deres praksis. At sundhedsplejerskerne ikke *altid* screener, kan handle om, at de vurderer situationen og derfor undlader eller udskyder at screene i tilfælde, hvor det f.eks. vurderes, at der er voldsproblematikker og begge forældre er til stede; at der er tegn på efterfødselsreaktion, som i første omgang skal prioriteres; at barnet ikke tager på i vægt og dét derfor er i fokus på netop dette besøg mv.

Figur 2.5: Andel (%) af sundhedsplejersker, der altid, ofte, sjældent eller aldrig screener ved hhv. første og andet besøg

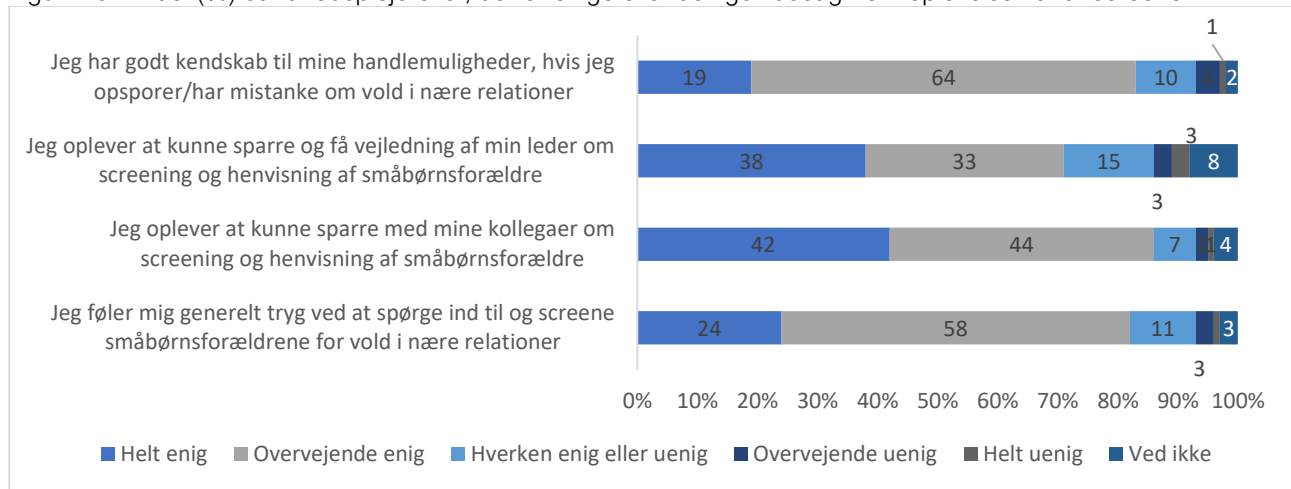
Note: Spørgeskemaundersøgelse blandt sundhedsplejersker, oktober 2023. n=73

Som det også ses af figuren, er det 12 procentpoint færre af sundhedsplejerskerne, der svarer, at de "altid" screener ved 8-10 måneders besøg. I fokusgruppeinterviewet udtrykker sundhedsplejerskerne, at det "ikke lige falder så naturligt" at screene ved dette besøg. Ved 2. mdr. besøget screener sundhedsplejerskerne bl.a. for efterfødselsreaktioner ved brug af spørgeskemaer og standardiserede spørgsmål, og det falder derfor mere naturligt her at spørge ind til parrets forhold og konflikter i hjemmet. Derimod falder screeningen ikke lige så naturligt ved 8-10 måneders besøg, som en sundhedsplejerske beskriver det: "Man kommer ligesom lige ind fra højre og sådan lidt, åh, nu skal vi forresten også lige snakke om vold og voldsomme konflikter, efter alt det andet vi har talt om". Sundhedsplejerskerne oplever, det er sværere at screene ved 8-10 måneders besøg, som ofte er det sidste besøg, hvor man så slutter af med at spørge ind til voldsproblematikker.

82 pct. af de adspurgte sundhedsplejersker føler sig generelt trygge ved at spørge ind til og screene for voldsomme konflikter og vold (figur 2.6). Stor set lige så mange oplever (86 pct.), at de kan sparre med deres kolleger om screening og henvisning af familier med voldsproblematikker. Der er færre (71 pct.), som oplever at kunne det, når man spørger til, hvorvidt sundhedsplejersken kan få sparring og vejledning fra ens leder om screening og henvisning. Cirka 8 ud af 10 (83 pct.) har godt kendskab til sine handlemuligheder, hvis man opsporer eller har mistanke om, at der er voldsomme konflikter eller vold blandt småbørnsforældre.

Figur 2.6: Andel (%) sundhedsplejersker, der er enige eller uenige i udsagn om oplevelsen af at screene

Note: Spørgeskemaundersøgelse blandt sundhedsplejersker, oktober 2023. n=73

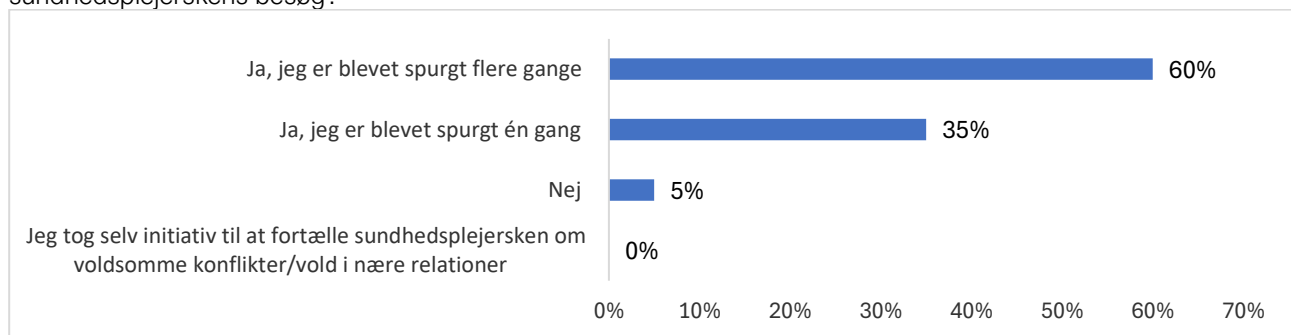
2.4 Forældrenes reaktion på screening

Spørger man sundhedsplejerskerne, oplever de, at forældrene generelt er åbne, forstående og samarbejdsvillige, når sundhedsplejersken spørger ind til voldsomme konflikter og vold. Dette underbygges yderligere af citatet nedenfor, hvor en ledende sundhedsplejerske fortæller, at hun er blevet meget positivt overrasket over forældrenes reaktioner:

Jeg synes næsten altid, det bliver opfattet meget positivt. Altså det er meget sjældent, at der er forældre, der reagerer negativt på spørgsmålene om vold og voldsomme konflikter. De fleste siger: "ej hvor er det dejligt, I spørger". Eller "det er også vigtigt, og jeg er jo selv opvokset i det". Jeg er faktisk virkelig blevet positivt overrasket over, hvor positivt, det bliver modtaget. (Sundhedsplejerske i deltagende kommune)

En spørgeskemaundersøgelse blandt småbørnsforældrene i de fem deltagende kommuner viser, at hele 95 pct. af forældrene er blevet spurgt ind til voldsomme konflikter og vold, hvoraf 60 pct. er blevet spurgt mere end én gang (figur 2.7). Dette er en virkelig stor andel, hvilket kan hænge sammen med, at spørgeskemaet er blevet udleveret af sundhedsplejersken umiddelbart efter en screening. Samtidigt skal det bemærkes, at nogle forældre kun er blevet screenet én gang og derfor ikke har haft mulighed for at svare "flere gange".

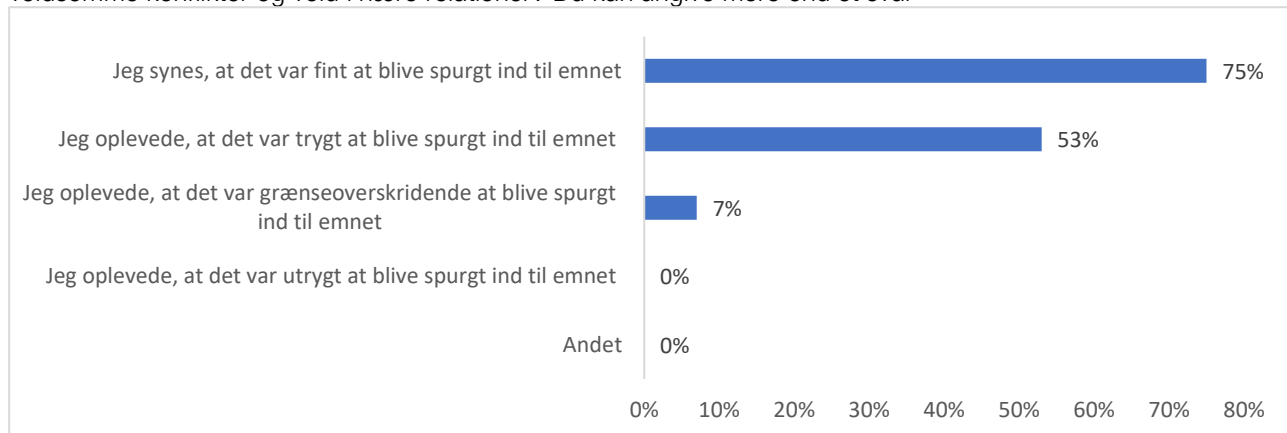
Figur 2.7: Spørgsmål til forældre: Er du/I blevet spurgt ind til voldsomme konflikter eller vold i nære relationer ved et af sundhedsplejerskens besøg?

Note: Spørgeskemaundersøgelse blandt småbørnsforældre i projektets kommuner, marts 2024, n=80

Som det ses i figur 2.8, peger hele 75 pct. af småbørnsforældrene på, at det er fint at blive spurgt ind til voldsomme konflikter og vold. Hertil oplevede 53 pct., at det var trygt at blive spurgt ind til emnet. Blot 7 pct. af småbørnsforældrene oplevede, at det var grænseoverskridende at blive spurgt indtil emnet.

Figur 2.8: Spørgsmål til forældre: Hvordan vil du beskrive din oplevelse, da sundhedsplejersken spurgte ind til voldsomme konflikter og vold i nære relationer? Du kan angive mere end ét svar

Note: Spørgeskemaundersøgelse blandt småbørnsforældre i projektets kommuner, marts 2024, n=80

I de åbne svarfelter har tre forældre skrevet, at de oplever det som potentielt problematisk, at man stiller spørgsmål til partnervold, når ens partner er til stede. Det fremhæver sundhedsplejerskerne i fokusgruppeinterviewet ligeledes som en potentiel udfordring, i de situationer, hvor de har en mistanke om, at der kan være tale om vold i relationen. De siger, at det virker rigtig fint, at begge partner er der, hvis der ikke er vold - omvendt kan det helt sikkert gøre, at en voldsudsat ikke siger noget, hvis hun/han er bange for/kontrolleret af voldsudøveren. Sundhedsplejerskerne er blevet undervist i og bliver løbende mindet om bl.a. via screeningsguiden, at det er vigtigt, at de som sundhedsplejersker vurderer situationen og i udgangspunktet ikke spørger direkte til vold, hvis begge forældre er til stede.

2.5 Når der er vold i familien

Cirka 4 ud af 10 af de adspurgte sundhedsplejersker har oplevet at screene positivt, og at der dermed var voldsomme konflikter og/eller vold i de familier, de screenede. Halvdelen af disse sundhedsplejersker har oplevet at screene positivt ved flere end én familie.

Mange af sundhedsplejerskerne valgte i sådanne situationer at tale med sine kolleger om det og fik den nødvendige sparring derigennem. Nogle gjorde brug af Dialog mod Volds supervision og vejledning eller fik sparring fra sin leder. Få talte med kommunes socialrådgivere/myndighed.

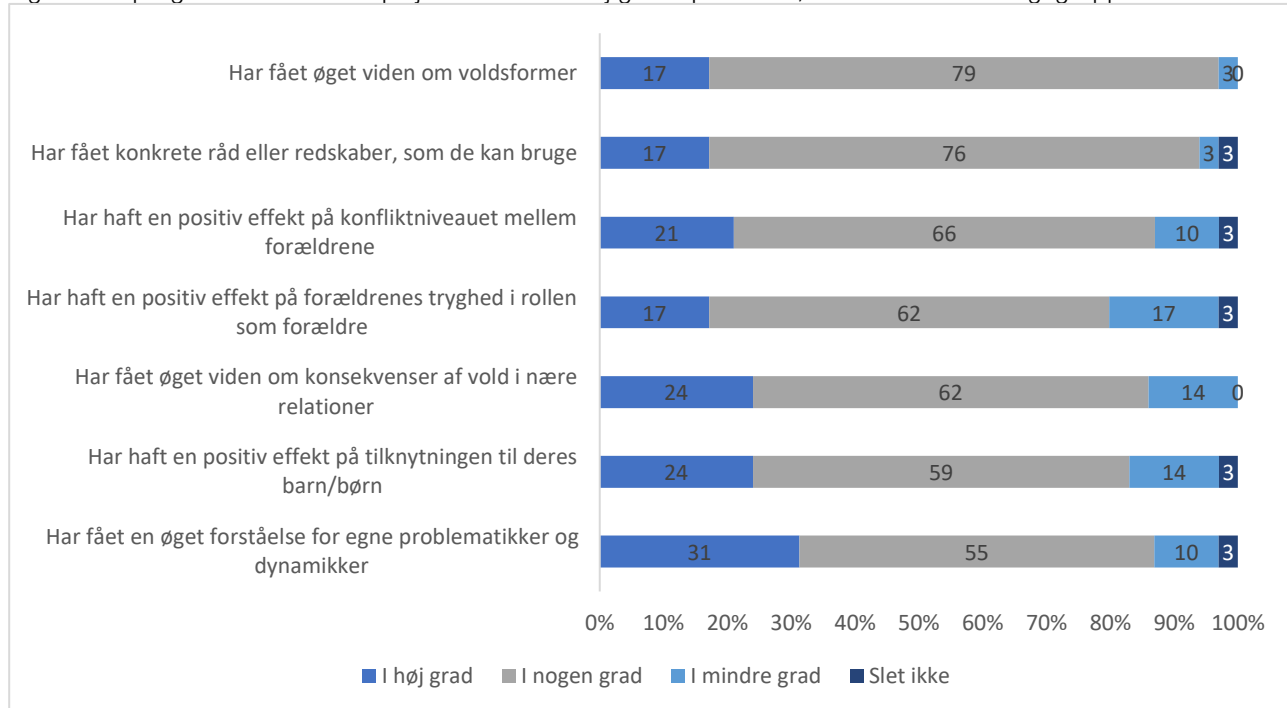
Når sundhedsplejerskerne finder, at der er voldsproblematikker i familien, henviser de i nogle situationer forældrene til et konflikthåndteringsgruppeforløb hos kommunen⁵. Sundhedsplejersken vurderer her, hvorvidt parret er i målgruppen for gruppeforløbet, samt hvorvidt de erkender deres udfordringer med voldsomme konflikter eller vold og ønsker at arbejde med disse.

Spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviewet blandt sundhedsplejersker viser, at de i høj grad

⁵ Konflikthåndteringsgruppeforløbet er en del af Sammen uden vold – Småbørnsforældre og derfor udviklet i projektet

oplever, at familierne er glade for at deltage i konflikthåndteringsgruppeforløbet og, at familierne får udbytte af forløbet. Figur 2.9 viser, at 86 pct. af 29 sundhedsplejersker, som har svaret, oplever, at konflikthåndteringsgruppen giver forældrene ny viden om voldsformer og viden om konsekvenserne af vold i nære relationer. Hertil peger 87 pct. på, at gruppeforløbet har en positiv effekt på forældrenes konfliktniveau.

Figur 2.9 Spørgsmål til sundhedsplejersker: I hvor høj grad oplever du, at konflikthåndteringsgruppeforløbet har:

Note: Spørgeskemaundersøgelse blandt sundhedsplejersker, oktober 2023. n=29

De sundhedsplejersker, som selv har ledt og undervist ved et gruppeforløb, italesætter, at materialet, undervisningen og øvelserne fungerer godt i praksis. De fortæller ydermere, at det er tydeligt at mærke, hvordan forældrene begynder at reflektere over deres mønstre og udfordringer og gennem forløbet arbejder med deres konflikter. I fokusgruppeinterviewet udtrykker flere af sundhedsplejerskerne dog samtidig, at de oplever, at gruppeforløbet er for kort og, at familierne efterfølgende godt kan "glemme" det, de har "lært". Konfliktniveauet falder i en periode efter forløbet, men sundhedsplejerskerne frygter, at det over tid vil stige igen.

3: Udfordringer i opsporing af vold i hjemmet

Når man i spørgeskemaundersøgelsen til sundhedsplejerskerne spørger ind til, hvad de oplever som udfordringer i forbindelse med screeningen ved hjemmebesøgene, svarer:

- over halvdelen (58 pct.) af sundhedsplejerskerne, at sproglige barrierer er en udfordring i samtalen med forældre, der ikke har dansk som modersmål
- ca. halvdelen (48 pct.), at tid og andre presserende opgaver i dialogen med forældrene er en udfordring

- ca. hver femte (18 pct.), at de oplever, at det er grænseoverskridende og ubehageligt at spørge ind til voldsomme konflikter og vold.

I fokusgruppeinterviewet udfolder sundhedsplejerskerne yderligere, at de sproglige udfordringer både handler om, at det er svært at screene på engelsk, men endnu sværere, hvis man er nødt til at inddrage en tolk. I nogle familier, med anden etnisk baggrund end dansk, oplever sundhedsplejerskerne, at social kontrol er et problem. De oplever, det er svært i sådanne situationer at komme ind på familien og " aflæse " familiens dynamikker og lige så fornemme, om familierne er afvisende eller ej.

Sundhedsplejerskerne understreger, at det ikke kun er sproglige barrierer, der udfordrer, men ligeledes kulturelle forskelle, hvilket gælder på tværs af de familier, der ikke oprindeligt er danske:

Det med etnicitet handler om, at det kan være svært at læse forældrene. Hvornår er det hvad, der er på spil? Så det handler både om, at vi kan have svære ved at få spurgt ind, men ligeledes, at vi har svært ved at læse reaktionerne. (Sundhedsplejerske i deltagende kommune).

Som det fremgår i citatet, handler disse udfordringer både om, at sundhedsplejerskerne oplever, det som mere grænseoverskridende at få screenet og spurgt ind til voldsomme konflikter og vold, men ligeledes, at det er sværere at " læse " familiens reaktioner og mønstre, hvis de endelig får spurgt ind til voldsomme konflikter og vold.